

16

I.N.J.
Exercitatio IV.
DE
**NOTITIA DEI
NATURALI;**

Quam
Sub PRÆSIDIO
DN. JOHANNIS ADAMI OSIANDRI,
SS.Theol. Doctoris, ejusdemque Professoris Extraor-
dinarii Celeberrimi;

M. FRIDERICUS FABER, Stuttgardianus.

Pro suatenuitate

In Aula Theologorum Nova

defendere suscipit.

Die & Maij.

TUBINGÆ,
ANNO REPARATAE SALUTIS,
M.DC.LVIII.

Literis Kernerianis.

M. Han

DNN.

Parenti, Patruo, ac Fratribus, omnibus modis à me prosequendis, venerandis, colendis.

*Cum omnigeno Prosperitatis Incremento,
Et debito amoris amplexu.*

**Hoc quicquid est Exercitii Theologici
Specimen**

Observantissime exhibet

**M. Fridericus Faber, Stuttg.
Resp.**

§I.

Σω Θεῶ.

Th. I.

ORTHODOXE JOHANNES DAMASCENUS lib. I. de
fide cap. 1. Nemo est, inquit, mortalium, cui non hoc à DEO
naturaliter insitum sit, ut eum esse perspectum habeat, quin ipsæ
quoque res conditæ earumque conservatio & gubernatio divinæ natu-
ræ majestatem prædicant.

II.

Utramque ergò DEI notitiam tam insitam, quam acquisitam Præ-
latus ille Monachorum Constantinopolitanorum evidenter asserit, at-
que conjungit, longe oculatior cœcis & cœcorum ductoribus, qui in
Seculis subsequentibus utramque in dubium vocare ausi, grande docu-
mentum impietatis in nervum erupturæ, nî DEIIS intercisione refor-
matoriâ illam sufflaminasset, dedérunt.

III.

Dissipavimus autem, ut quidem speramus Scripturæ luce præ-
viâ illas Scholasticorum circa hoc argumentum nebulas in antecedendis,
progressuri confessim ad modum demonstrandi existentiam
DEI, subdolè illam explodenti, nisi & hîc remoram injicerent iidem
tenebrarum filii, negando, dari aliquam solidam demonstrationem,
quæ evidenter doceat, esse aliquid Numen in orbe.

IV.

Ut ut verò facile subscribamus Francisco Suarezio, ita differenti:
Supponendum est simpliciter loquendo non posse demonstrari à priori
DEV M esse, quia neque DEV S habet causam sui esse, per quam à priori
demonstretur, neque si haberet ita exacte & perfecte à nobis cognoscitur
DEV S, ut ex propriis principiis (ut sic dicam) illum assequamur, detesta-
bilem tamen judicamus esse audaciam, argumenta etiam solida pro exi-
stentia divina à Patribus & Philosophis producta, convellere, vel aperte
negare, ne à posteriori quidem demonstrationem esse possibilem.

V.

Amplexus est hoc opinionis Monstrum, prium quidem ex
Doctoribus Pontificiis Petrus ab Alliaco Episcopus Aniciensis, post Car-
dinalem Cameracensis, Praceptor Gersonis, partim rationes, qnæ ut evi-
dentes

G 2

dentes

EXERCITATIO IV.

dentes afferri solent diluendo, partim in contrarium argumentando: Præcipuum vero quod pro sua urget sententia est illud, quod tertio loco adducit in principio quæstionis: *Non est, inquit, nobis evidenter notum, DEVM esse Vnum, Ergò neque DEVM esse: perinde enim est demonstrare DEVM esse atque Vnum esse, quoniam nomine DEI nihil aliud intelligimus, quam unum quoddam ens infinitum supra omnia entia.*

VI.

Ulterius progreditur, ut omnes numeros audaciæ compleat Cardinalis, posito, ait, *demonstrari vel admitti, dari unum quoddam ens increatum, quod sit causa prima efficiens omnium, quæ facta sunt, nihilominus non inferri evidenter illud esse DEVM, quia inde non sequatur, esse primam causam omnium quæ sunt, posset enim aliquis dicere, dari plura entia non facta, & inter eadari aliquid ens superius, quod licet non sit efficiens, sit tamen finis alterius entis increati, & eadem ratione fingi possent plura entia increata nullum ordinem, causæ inter se habentia, sicut sunt duo Angeli, quos aliqui posuerunt duo entia per se necessaria.*

VII.

Gabriel Vasquez post producta tum Theologorum tum Scripturaræ testimonia imprimis locum Rom. 1. v. 20. Sap. 13. v. 1. &c. tandem hanc subjicit Θεοφίλῳ: *verùm hæc omnia meo judicio non probant propositum, Scriptura enim his locis & similibus solum contendit, semper fuisse sufficiens DEI testimonium ex mundi fæbricâ pulchritudine, & aliis effectibus, ut ab omnibus cognosceretur; utrum autem notitiâ evidenti an solum probabilissima nihil curat. Quod vero utatur verbo, Conspiciuntur, & verbo Videri, parum interest, hac enim communi quadam & magis usitata significatione quamlibet intellectus notitiam cum assensu determinato significant: in qua communi significatione hæc & similia, Scriptura passim usurpat.*

VIII.

Pergit Bellomontanus Theologus, præterea, inquit, quod dicit, *Paulus, & Sapiens insinuat, Gentes, quæ DEVM non cognoverunt excusari non posse, non probat, potuisse omnes demonstrationem habere, ad hoc enim ut non possent excusari satis est, si probabilissimam quandam & prudentem notitiam habere potuissent. Sic enim hanc habentes notitiam*

DEVM

D E V M verum colere debebant, nam si aliquis modo Christum negaret, non propterea excusari non posset, quia evidentem rationem illius habere potuisset, sed quia fide & notitiâ prudenti potuisset credere. Ex eo ergo gentes excusari non possunt, quod rationibus probabilibus apud prudentes non acquieverunt. Quocirca Nazianzenus Orat. 34. quæ est 2. de Theologia aliquantulum à principio ait: Etenim quod **D E V S** sit ac princeps quædam causa, quæ res omnes procreârit, atque conservet, tum oculi ipsi, tum lex naturalis docet: illi, dum rebus in aspectum cadentibus aciem affigunt; hæc autem dum per res oculis subjectas ac recto ordine collocatas auctorem earum conjecturâ quadam colligit. Ubi non dixit evidenti ratione, sed Conjecturâ quadam ex rebus yisus colligi DEUM esse, est enim optima ratio, etiam si non sit omnibus evidens ex rebus creatis deducta, quæ ferè omnium animis statim hæret. Græcè utitur Nazianzenus participio οὐλόγιζομενος, à verbo οὐλόγιζομενος, quod non significat, evidenter colligere & demonstrare, sed simpliciter ratiocinari. Hactenus Vasquez.

IX.

Hinc Molina, Zummel, Trigosus & Medina conclusere, invincibilem dari Divinæ Existentiæ ignorantiam, & nuperrime Jesuita Antwerpensis, olim Lovaniensis Professor SS. Theologiæ, *Disp l. de DEO*, c. 1. §. 2. postquam negasset DEUM existere, per se notum esse, sequentia subjicit. *Ex eo, quod propriè principaliter per se non sit notum D E V M existere, efficitur hoc ipsum, ignorari posse, partim vincibiliter & culpabiliter, partim invincibiliter*, nam aut potest non proponi intellectui, aut si proponatur, possunt latere rationes id probantes, vel certe non attendi aut pervadi debitè, culpabiliter quidem, uti in atheis, qui eas prava voluntate obfuscant, invincibiliter verò in rudibus barbaris, qui eas aut non audiunt, aut non capiunt, saltem statim ut propositæ sunt.

X.

Arminiani eo ipso quo incertitudinis accusant argumenta pro Existentiâ Numinis, notitiæ acquisitæ ruinam meditantur, & demonstrationes invictas vilipendere, aut etiam evertere videntur: causantur quippe ea, quæ ex principiis Philosophicis deducuntur, tam operose esse elaborata tot exceptionibus involuta, tot distinctionibus hypothe-

sibus & postulatis intricata, ut indoctus ea s^epe assequi non possit, & doctissimi non raro reperiant, quod in iis desiderent.

XI.

Non desunt, qui Orthodoxis intentant possibilis in hac materia demonstrationis defectum per consequens ex assertione notitiæ insitæ seu concretae: Disputant enim contra Anselmum & sequaces, posito DEUM esse vel existere esse per se notum, non posse illud idem principium demonstrari, cum contra naturam sit principiorum, & propositionum per se notarum, ut demonstrentur, argumenta ergo si quæ adducuntur saltem explicare, quid nomen DEUS significet.

XII.

Prosternit autem hæc ferocientis ingenii temeraria effata omnia & singula Assertio Paulina, Rom. c. 1. v. 20. cuius Exegetis in præcedente Exercitatione præmisimus, ex qua sequentia nobis surgunt argumentorum pondera. 1. Quicquid ex creaturis interveniente Mentis attentione pavidetur, illud ipsum evidenter est demonstrabile. Atqui ex creaturis invisibilia DEI, Existentia sc. potentia, sapientia, bonitas & similia interveniente Mentis attentione pavidetur. E. 2. Quicquid ita elucet è Creaturarum speculo, ut omnem Excusationis colorem gentibus adimat, illud Evidentis est demonstrationis. Atqui Invisibilia DEI, ita elucet è Creaturarum speculo, ut omnem Excusationis colorem adimant. E.

XIII.

Scripturæ itaque sese opponit, & gentium Apostolo obloquitur Alliacensis. Neque sufficit primò ad intentum illius argumentorum pro Existentia DEI depulsio. Si enim 1. ex eo, quod ad rationes prothesi quadam adductas, responsiones ab Adversariis pervicacibus adorari solent, consequens foret, illam non esse demonstrabilem, corrueret totus Christianismus, vix enim argumentum pro Orthodoxia ostendi potest, ad quod non solutiones pararint hæretici. Argumentum 2. Paulinum loco Rom. 1. v. 20. citato, aut agnoscat Alliacensis solubile, aut non, si prius arguat Paulum etiam cujusdam Scepticismi, dicat in certamine cum gentilium Philosophis produxisse levis armaturæ militem, arundine usum, non gladio penetrante in decretoriâ pugnâ: Si posterius, agnoscat esse argumentum aliquod solidum, insolubile pro Existentia Numinis, quod omne acumen humanum obtundat, esse possibi-

sibilem demonstrationem nullo ingenii recalcitrantis conatu expugnablem. 3. Rationes etiam solidas (*de infirmis non est quæstio*) retexere, quid est nisi ad atheismum viam complanare, & ducere ad extremam impietatis linçam, quod viro tanti nominis inter Pontificios, Cardine Ecclesiæ Romanæ, Academiæ Parisiensis Cancellario & Columnâ indignum.

XIV.

Multo minus Secundò sententiam illius confirmat, adducta juxta alias in contrarium ratio, nam I. falsum est, nobis non evidenter notum esse DEUM esse unum: annon teste Eugubino lib. 3. de perenni Philosophia c. 7. antiquissimi Philosophi DEUM appellarunt, τὸ ἐν ipsam Unitatem, vel unum? Annon Hermes vel quicunque author illius operis, DEUM vocavit Monadem? quam dilucide Sophocles;

Εἰς ταῦς ἀληθείασιν εἴς ἐστι Θεός,
Οὐς ψευδὸν τέτευχε, καὶ γάιαν μακράν
Πόντος τε καροπὸν οἰδμα κανέμων Βίας.

h.e. *Vnus in Veritate, Vnus est DEVIS, qui cælum fabricavit, & terram magnam, amoenosq; fluctus mari, & ventorum impetus?* annon rationes suppetunt evincendi illam eminentem summi Entis Unitatem & indisionem? quanquam n. illa admiranda & ineffabilis unitas quæ cum Trinitate personarum & distinctione characterum intime connexa citra revelationem, ab intellectu humano attingi nequeat, sed in numerum revelatorum computetur ab ipso Christo Joh. 17. v. 3. non tamen sequitur; Unitatem ut sic non cadere sub lumen naturale, aut non posse evidenter demonstrari rectæ rationis beneficio, illud quod omnia regit esse Unum, sicut non sequitur, explicatior ratio Potentiaz, Sapientiaz, Bonitatis divinæ non nisi per revelationem innotescit, E. invisibilia DEI potentias scil. & similia naturaliter per attentionem Mentis non conspicuntur aut pavidentur II. Posito non posse demonstrari, DEUM esse Unum, nondum tamen palma cederet Atheismi patrono, nam qui ostendit, non posse omnia Entia esse facta, sed aliquod esse non factum, ille evincit, dari Numen, esse DEUM, etsi de Unitate numerica nondum sit omnis lis perorata, qua ratione Manichæi duo posuere principia, unitatem quidem convellenendo, non autem principii & independentiæ rationem utrique denegando, hinc ipse Alliacensis thesi 6. concedit, posse aliquem dicere dari plura entia non facta. III. Quamvis nomine DEI nihil aliud intelligamus,

quain

EXERCITATIO IV.

unum quoddam Ens infinitum supra omnia Entia, adeoque à parte rei & debiti conceptus coincidunt, DEUM esse atque unum esse, distinctæ tamen sunt formales rationes Existentiæ & Unitatis, distincta etiam media probandi vel in illam, vel in hanc formaliter tendentia ; quicquid sit de consecutivo huic vel illi rationi annexo.

XV.

Tandem *tertio*, temeraria videtur ultima assertio, nam ita 1. dicit Apostolo scribitur, qui causam potentissimam sapientissimam optimam omnium eorum, quæ sunt ex *ποιηματι* relucentem DEUM esse afferit agnoscendum & colendum à gentilibus ; atque hæc duo sibi identificat. 2. Non videimus, quî aliquid possit constitui superius in ratione finis, quod non habeat unâ rationem causæ Efficientis, idem enim, quâ summe bonum ut est finis omnium, ita quâ omnipotens omnium causa est efficiens. 3. Exemplum fictionis illius à duobus angelis non quadrat, ob falsam hypothesin annexam, quasi sint entia per se necessaria, cum præter unum necessarium nullum detur, fingenti v. plura Entia increata nullum ordinem causæ inter se habentia, & angelorum exemplo, thesin confirmaturo incumbit illa necessitatis æque confictæ probatio, ut nihil dicam multo minus esse cognitam angelorum existentiam, instantiæ loco repositam existentia Numinis duplici medio confirmata. Sed de his forsan pluribus in sequentibus contra atheismum discursibus.

XVI.

Non multum abludit opinio Vasquezii ab impietate Alliacensis: Supponit enim *primo* Scripturam contendere quidem, semper fuisse sufficiens DEI testimonium, ex mundi fabricâ, præscindere autem à gradu illius notitiæ, quod partim falsum, partim contradictorium, *falsum*, ut patebit ex sequentibus, *contradictorium* verò, quia sufficiens esse testimonium è lumine naturæ, nec tamen evidens, scipsum evertit, si enim sufficiens est in negotio conscientiæ, si in assensum rapit naturaliter, si ad unum oppositorum infallibiliter mentem determinat, utique evidentiâ suâ non destituetur.

XVII.

Quæ reponit *secundo* ad nostra argumenta in caducum inclinant parietem, falsum vocem *καρδεγῆται*, Rom. 1. v. 20. quamlibet notitiam cum

cum assensu determinato significare, major quippe est Emphasis illius, quam Jesuita negligentior circa textum originarium sibi singit, *de Invisibilibus Paulus dicit, illa conspici & pervideri, laudat ψόντων & καθώργοντων* *hancque ut intensivam cognitionis attentioni mentali superaddit.* In libro Sapientiae vero ad quem quoque respicit, vox θεωρήσις occurrit, quae in Novo Testamento ab Apostolis & Christo usurpata, ut plurimum visionem ocularem, aut translata ad mentem notitiam evidenter, vel experimentalem notat. Videantur loca Matth. 27. v. 55. & 28. v. 1. Marc. 3. v. 11. c. 5. v. 15. Luc. 14. v. 29. c. 24. v. 39. Johan. 2. v. 23. c. 6. v. 19. Act. 3. v. 16. Luc. 10. v. 18. Johan. 4. v. 19. c. 8. v. 51. c. 12. v. 19. 45. c. 14. v. 17. 19. Act. 4. v. 13. falsum in hâc communi significatione hæc & similia Scripturam passim usurpare, contrarium patescit ex paulò ante allegatis locis: ubi verò καθορᾶται alibi in hâc, quam hîc proposito suo adaptat Lojolita, significatione invenitur, cum nonnisi semel in toto Novi T. Codice occuerrat nonnisi in præsenti loco legatur. Videat autem Vasquez, quomodo transigat cum Patribus super hâc exegesi, qui plane huic Interpretationi ὁ μόνυμος hæc verba de evidenti cognitione accipiunt, teste Cancellario Universitatis Prægensis part. 1. disp. 2. sect. 2. p. 31.

XVIII.

Alterum nostrum argumentum firmius est, quam forsan opinatur superciliosus ille Lojolita; argutatur ille, sufficere ad inexcusabilitatem, probabilissimam quandam & prudentem habere posse notitiam, quod oppidò falso: argumentor: Quicquid mentem humanam non convincit, non subigit, non ad assensum certissimum & infallibilem determinat, illud aliquam rimam relinquit apologiæ coram judicio divino, confessim enim ad accusationem divinam instare posset homo, non obligatus fui ad hoc vel illud agnoscendum, credendum, nisi in conscientia convictus, ne carbones pro auro, opinabile præ certo apprehenderem, mequemet ipsum fallerem, ipsa natura intellectus ita comparata est, ut flectatur quidem probabilibus argumentis, sed non nisi in demonstratione acquiescat, ipsa diffusissima æternæ mentis

H

benigni-

benignitas, ut neminem adstringit ad videndum, nisi quod evidens oculis, ita in re maximi momenti, intellectum non vult probabilitus inhærere, & per illa eundem ad assensum determinare immobilem: atqui rationes probabiles imo probabilissimæ, Notitia prudens & cognitio moraliter certa mentem humanam non convincit, non subigit, non ad assensum certissimum & infallibilem determinat, quounque non assurgit ad $\Delta\pi\tau\delta\iota\zeta\epsilon\omega\varsigma \epsilon\zeta\alpha\chi\eta\nu$ eousque cum formidine oppositi est conjuncta. E. Producit 2. exemplum instantiæ loco. Si aliquis, ait, modo Christum negaret non propterea excusari non posset, quia evidenter illius rationem habere potuisset, sed quia fide & notitia prudenti potuisset credere: hoc scil. est pus illud in certitudinis Papisticæ, & indicium lubricæ fidei, in illo tenebrarum regno luculentissimum, quæ se resolvit in veracitatem declamantis de pulpite & ambone, aut tandem, in autoritatem præsentis Ecclesiæ Romanæ. Verum quam nihil hæc faciant ad rem, tum ex ipsa hypothesi Papistarum, tum ex rei veritate constare potest, ex illa quidem, quia Pontificii fidem ut notitiam obscuram, quæ nitatur sola autoritate revelantis contradistinguunt notitiæ per rationes acquisitæ, fatentur autem DEUM ut objectum cognoscibile per lumen naturæ non cadere sub fidem, cum itaque ab Effectibus præluciente Paulo Christianus Philosophus argumentatur ad causam, quis processum illum non admittat esse demonstrativum? quis generare scientiam negabit? quis non instantiam à proposito alienam repudiat? disparem indicando rationem objecti credibilis, notitia obscura apprehendendi, & scibilis per sufficientem rationum apparatus & evidentem demonstrationem ampli lectendi; Ex hâc vero, quia præsuppositâ Scripturæ Majestate, divinitate & autoritate, quam Solis radio ex criteriorum undique resplendentium nexu descriptam & probatam dedere nostri Theologi, in primis Reverend. & Ampliss. D. Nicolai contra Laurentium Forerum, evidenter, absit Sophistica verbo ex consensu Vet. & Novi Testamenti, Vaticiniis ante tot secula proditis, & historia complementum superaddente demonstrari potest; Christum esse, esse Messiam promissum, nisi velimus admittere mentes Christianorum non esse sufficienter convictas, de hoc Cardinali religionis nostræarticulo, nisi operam luserint Theologi tum Pontificii, tum Calviniani,

tum

tum Orthodoxi, qui contra Judæos in aciem progressi, haetenus eorum ora ita obthurarunt, ut nil præter spicula in Christum ipsis sint reliqua: videantur in hanc rem *Raymundus Martini, Paulus Burgensis, sive Paulus de Sancta Maria Iudeus conversus, Petrus Galatinus*, quem Scaliger incubum Raymundiani laboris incircumspectè pronunciat, *Porchetus Salvaticus, Paulus Weidnerus, Ricius, Archangelus de Burgo novo, Capnio, Harrison, Charron, Haveman, Grotius, Amyraldus*, & alii, inter quos eminet B. Lutherus.

XIX.

Gregorius Nazianzenus in confirmationem frustra adducitur, nam primò vox, conjectura, cui tam confidenter adhærescit Gabriel, si tam rigidè esset urgenda, non solum Vasquesii, sed & Alliacensis opinionem confirmaret, contra quem ipse disputat. Secundò in Græco utitur voce οὐλλογίζομαι, quod discurrere, ratiocinari, colligere significat, non conjicere aut opinari, nihil itaque determinat, quoad modum cognoscendi specialem Episcopus, sed præscindit, cum Syllogizatio indifferenter se se habeat ad discursum probabilem vel demonstrativum, obscurum, vel evidentem. 3. Quid si contra Jesuitam urgeamus hæc ipsa verba, annon reclamat ipsius opinioni dum afferit, DEUM esse, tum oculos ipsos, tum legem naturalem, docere, quæ verba utique Evidentiam intimant, utique certitudinem immotam adstruunt.

XX.

Quantum itaque tribuendum sit assertioni *Molinae* & sociorum ex dictis constat, sive enim ex defectu demonstrationis evidenter, sive insitæ notitiæ & ἀπελήψεως deducant illud ignorantia Patrocinium, falsum supponunt, & Apostolico nostro loco contranituntur. *Quicquid enim i. ita pervidetur ex structura Vniversi, ut gentes ob neglectum illius objecti pervidendi dicantur inexcusabiles coram DEO, illud utiq; non ignoratur invincib.liter*, nam quod Apologiam ignorantia vertit in Categoriam, quod omni excusationi viam obstruit, quod ora obturat per men-

tis convictionem de acediâ & voluntariâ circa hoc illustre speculum ignaviâ, qui potuisset non agnoscî, non sciri, hoc fine à DEO propositum, oculis exhibitum, *Invisibilia autem DEI, ita pavidentur exstructurâ universi, ut gentes ob neglectum illius objecti pavidendi dicantur inexcusabiles coram DEO, nulla E. hic ignorantia invincibili locum habere potest.* 2. Ignorantia invincibilis est, quæ manet post omnem diligentiam possibilem & debitam, & excusat à peccato, juxta Gabriëlem, num E. ignorantia DEI in gentibus est absque peccato, qui igitur ejus rei causa, in decretorio die accusari poterunt, num post omnem diligentiam possibilem potest nesciri id, quod oculis mentique jugistraturarum communicatione influit, num talis homo ignorans non peccabit mortaliter, etiamsi alium occidat & putet se malefacere, quia peccatum mortale est dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam DEI, ille autem eam legem ignorat, num non merebitur per illud factum pœnam æternam, ut non veritus est hoc omnibus stoicorum paradoxis *ωδεοζότηπον* nuper defendere Cancellarius Academiæ Pragensis part. 1. diss. 2. sect. 3. §. 22. 3. Ratio, quam communiter proponunt, quam infirmo suffulta sit tibicine, cuivis mediocriter attendenti est obvium. *Ratiocinantur illi hoc modo, non est veritas per se nota, DEVM existere, debet ergo ex discursu & ratiocinatione colligi.* Hic autem discursus indiget magna consideratione, utpote res valde à sensibus aliena; atque frequentissimè experimur, homines multos etiamsi rationis simpliciter capaces, ita tamen hebetis ingenij, ut etiam quando conatur aliis res faciliores eis persuadere Exemplis facillimis eas res declarando, tamen vel non percipiant vel summe difficuler. Quo ergo fundamento possumus dicere, istos & similes etiam sine ullo Magistro ex seipsis incepuros, & continuaturos ratiocinationem & discursum adeo Metaphysicum, quo DEI existentia probetur? Ego, concludit Adversarius, sane vix dubito, quin multi possint inveniri, in quibus nec per umbram similis extetur ratiocinatio, poterunt E. habere ignorantiam invincibilem DEI: At 1. falsissimum est DEUM existere non esse veritatem per se notam, uti luculenter prima Exercitatione ostendimus; Falsissimum 2. posita sola ratiocinatione niti illam veritatem, tam impeditam esse, ut qui hebetioris ingenii sunt naturali syllogizandi facultate illam non possint assere.

assequi; Falsissimum 3. multos inveniri posse, in quibus nec per umbram similis excitetur ratiocinatio, quanquam autem ambabus largiamur manibus, discursum illum indigere magna consideratione, si quis in acie stet contra præfractum atheum, quanquam etiam hoc verum, non penetrari vim illam rationum Metaphysicarum tot exceptionibus obnoxiarum, tot terminis involutarum, tot Maximis suffultarum, quas Pontificii passim primæ parti Theologiæ inspergunt, quanquam etiam in facillimis quandoque cespitare tardiores concedamus, nondum tamen consequens est, mediocri & pro modulo ingenii adhibita consideratione circa admirandam mundi structuram non influere opificis existentiam, bonitatem, sapientiam, potentiam & similia, aut non simplici (beneficio facultatis ratiocinandi naturalis) discursu sine tricis apinisque aspersis illucescere menti, quod admirandus corporum ordo indesinenter ingerit, aut tandem concurrente notitia insita & objecto irritante externo, ne per umbram quidem excitari, ratiocationem quandam, in Existentiam divinitatis sese refudentem, ut ut alia objecta, quorum nulla datur insita notitia, etiam facilia, non tam facile apprehendantur, stimulat enim illud *ηγεμονίαν* internum, urget lex cordibus inscripta, convincit hæc universi facies, ut nullus detur ratione quidem utens homœ, cuius mentem non subeat, vel semel aliquà de DEO notitia, aliquà de Numine Cogitatio.

XXI.

Religiosior est circa tractationem hujus quæstionis, quanquam in quibusdam etiam cespitet, *Blasius à Conceptione* Carmelita excalceatus, productis namque Scripturæ testimoniis, Patrum authoritatibus, & tandem aliquod rationibus, *Gonzalem*, *Granadum*, *Monte sinum* & *Alvarem* laudat, nobisque *μόνον Φρανθάνιος Molinae* opinionem & argumenta expugnat.

XXII.

Arminianorum tergiversatio circa hoc punctum jure notatur, dicit Paulus, *Invisibilia DEI intellecta confici & pervideri*, illi latere illa

H 3 invoca-

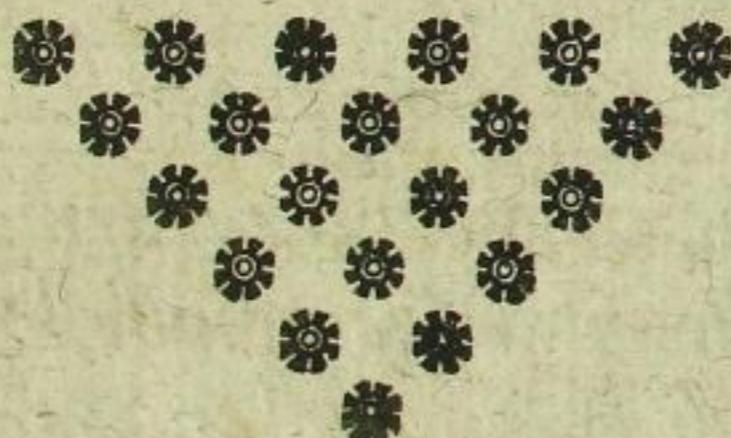
involuta, & argumentis rectæ rationis plus obnubilari, laudat Apostolus ποιητας, ut medium deducendi in Existentiam Numinis, rejiciunt illi illud, & aliud nempe θωματοργηματα substituunt, parum solliciti de latitudine objectiva, reverentia Apostolicæ informationi debitâ.

XXIII.

Supersunt Orthodoxi ab intentato crimine liberandi. Non autem ex assertione notitiæ insitæ deduci posse demonstrationis possibilis defectum, suadent sequentia, nam I. Albertus Magnus, Episcopus quoniam Ratisbonensis magni nominis Vir inter Pontificios, DEUM existere, docuit, esse per se notum, & tamen demonstrari posse à posteriori constanter affirmavit, teste Vasquezio part. i. disp. 20. c. 3. §. 6. II. Si prima principia possunt negari, & in tali casu aliquo modo demonstrari, ut quidem exemplo confirmat Arriaga, quod audiverit Philosophum sat boni ingenii, qui dixerit, *infinitum Categorematicum esse possibile*, si tamen aliqua pars ejus aufferreretur, reliquum mansurum tantum, quantum ante erat totum ipsum infinitum, quod contraprincipium illud, totum est majus sua parte, uti consimilia fatuitatis specimina in authore illo, qui se falso nominat Christianum Israëlitam apparent, utique etiam non obstante, quod per se notum sit DEUM esse, ab Effectu ad causam progrediendo, vel ad absurdum quoddam immane deducendo, in consimili casu demonstrari poterit, esse aliquem qui πληρωτηρ και ποντης παντων, ut ex Aristotele deducit Scaliger Exerc. 365. sect. 4. III. Optandum utique esset, non eosque assurgere hominum malitiam, ut fatigare necessum esset arguimentis hanc impietatem retudentibus adversarium, verum cum ipse Paulus, præsupposita notitia insita, acquisitam ex ποιηται Universi suppeditet, & Creaturarum testimoniura contra iniquos Lipsani sacri possessores urgeat, concludendū est potius hæc conspirare, quam sese mutuo evertere. Obsignamus ergo discursum nostrum notabili sententia, quam habet Laetii oris Pater, lib. i. de falsa relig. c. 2.

*Nemo est tam rudis tam feris moribus, qui oculos
suos*

*suos in cœlum tollens, tametsi nesciat, cuius DEI
providentia regatur, hoc cmne quod cernitur, ali-
quam tamen esse, non intelligat ex ipsa rerum ma-
gnitudine, motu, dispositione, constantia, utilitate,
pulchritudine, temperatione, nec possit fieri, quin id
quod mirabili ratione constat, Consilio
Majori aliquo sit instru-
Etum.*

A D

Respondentem

M. F R I D E R I C U M
F A B R U M.

Qui Faber ex massâ format simulacra DEorum
Qualibet, ex osus redditur ipse DEO.
Gratior est statuens, naturæ lumine nosci
Posse Creatorem quoilibet ex opere.

M. Christoph. Wölfflin/Diac.

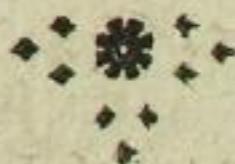
UT Faber ignivomâ confringit forcipe Ferrum,
Duraque dædalia dedolat æra manu.
Sic Tu, quæ calamo confregit Praesidis ardor,
Orali, in cathedrâ, forcipe spicla teras.

M. J. W. Angelin.

IMPIA dum Superis moverunt arma Gigantes,
Fulmine dicuntur succubuisse DEI.
Insono Superos sic qui negat Atheus ore,
Quid nisi cum summo Nume bella gerit?
Ast hunc divino verbi dum fulmine terres,
Quis te Zelotem jam neget esse DEI?

f.

M. Joann-Wolfgangus Dietericus,
Tubingensis.

20. Juli 1982

28. April 1988

Datum der Entleihung bitte hier einstempeln!

7. Okt. 1980

17. März 2000

Ingenhisiert misc. 4 PPN: 311704670

SACHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

2 0377809

Stibos. B. 187.

